

zony még nem akasztotta fel magát s ezután se lesz eszében.

S mikor felviradt piros pünkösd napja, Mózes Antal felvevé ünneplő kurta kacagányát, kalapjába tűzött egy akkora bokrétát, mint egy séprü s déltájban kiállott a kapu elé. Még pipára is gyújtott, úgy várta a lakodalmi menetet.

Jött is az nemsokára. Már messziről hallatszott az iju-ju! a pisztolydurrogás, cincogtak a cigányok s a lakadalmas nép kurjongatásától zengett a helység. Mint a sebes szélvész vágattak el az Antalék kapuja előtt, ott is lőttek egyet, (talán az ő tiszteletére vagy boszujára?) még kiabáltak is hozzá valami vigasztalót. Antal pedig ott állott a kapu előtt, rendithetlen nyugalommal, egy gunyos «jó szerencsét» kívánt s aztán mint a ki dolgát jól végezte, be akart fordulni az udvarra.

De e pillanatban megrántja valaki hátulról. A falu táblása volt.

— Hé Antal, itt az irás!

— Miféle irás?

— Hát az az irás, melyiken a te igazságod áll. Megnyerted a peredet, a főbíró ur azt olvasta ki belőle, hogy nyolc nap múlva megkapod a pénzt, ha nem, dobra ütök a Bolygó János házáat.

— U—ugy? — kérde Antal. Ugyan ne mondja kend!

— hát mondja meg kend a főbíró urnak, tegye füstre azt az irást, ha egy órával elébb nem tudta küldeni. Én majd kibékülök Bolygóékkal licitáció nélkül is!

Élhetetlen. Nyomorult.

— Életkép. —

Irta: Réthi Lajos.

A kormányt rábirták, hogy állitson egy nagyszerű üvegyárat valahol a Kárpátok közt, mert hófehérségű tiszta kovákó oly nagy tömegekben jelentkezik ott, mint egy-egy

vár. Távolról az országutról úgy is látszik épen, mint valamely régi lovagvárnak az omladéka.

Fához és hamuzsirhoz is könnyűszerrel juthatni ott, csak nem ingyen. Igen jó üzlet lesz az üvegyár felállítása; szálljon ki egy szakértő bizottság a helyszínére!

A szakértő bizottságot Mesterfy ministeri tanácsos vezette; a helyszínén pedig Kabula községi jegyző fogadta ékes üdvözlettel.

Az üdvözet elhangzása után a ministeri tanácsos egyenesen hozzá lépett a levett kalappal álló jegyzőhöz; megfogta a két vállát s szemébe nézett; azután megölelte, megrázta a kezét s élénk örömmel kiáltott fel:

— De hát valóban te vagy az. Palkó? Igazán te vagy-e?

— En vagyok, méltóságos uram — válaszolt a jegyző, most már kevélykedve a küldöttségi tagok előtt, de azért folyvást alázatosan — én vagyok, méltóságod egykori szerény tanulótársa, Kabula Pál.

— Ne méltóságolj engem — viszonzá a tanácsos; — jól fog esni, ha Ferkónak szólitasz, mint ezelőtt 40—50 esztendővel a szürkevári tanodában. De jól is esik, újból látnom egyet az iskolai pajtások közül. Ma hozzád szállok és felujtjuk emlékeinket a gyer-mek és ifjúkor bűbajos idejéből. Palkó, Palkó! De monddesak, hogyan maradhatál te ennyire alant? Hogy nem tudtad többre vinni! Falusi jegyző, itt az isten háta megett!

A tanácsosnak őszinte örömében eljárt a szája: a jegyző szívében pedig fulánk maradt és bosszuállás érzete ébredett.

Alkonyat felé levén az idő, a küldöttség tagjai szállásaikra oszoltak; a jegyzőhöz egyedül a ministeri tanácsos.

— A mig a vacsora elkészül, ha kegyes lennél megtekinteni csekély gazdaságom itthon levő részét! Ilyen helyt, az isten háta megett, csakis effélében található örömét az ember. Ha tíz-husz esztendőben egyszer nagyvárosi ur téved erre felé, annak sem tudunk másféle mutatványnyal kedveskedni. A mi szobraink a boglyák és buzakeresztek, czirkuszunk a kosok és bikák tülközése, operánk a juhnyáj-bégetés.

— Menjünk Palkó, menjünk! A mezei gazdaságot én nagyon tudom élvezni. Magam is örömet vonulnék vissza öregségemben egy csinos kis birtokra, csak volna hová. Annak pedig őszintén örülök, ha te ebben a sorsban is élhető helyzetet tudtál magadnak teremteni.

És megjárták először a kertet, a mely több holdra terjedett s a legnemesebb gyümölcsfákkal volt beültetve.

— Ejh, Palkó, hisz ez szép és nemes szenvedély!

— Egy kis haszon is van belőle — felelt gögös alázattal a jegyző; — jó esztendőben három-négy ezer forintot hoz be a termés Galicziából.

A miniszteri tanácsos kezdette belátni, hogy volt tanulóársának sorsa nem is olyan sajnálatraméltó.

— Ha nem unod, menjünk a szérius kert felé!

Ott egymást érték a szénakazalok. Négy béres szekér volt elfoglalva takarmány és trágyahordással. Tovább istállókban szép lovak, ólakban hizó sertések s egész sora a nagy tölgyű teheneknek.

— A juhnyáj kint van a mezőn — gögösködik tovább a jegyző — a pinczékbe pedig nem fárasztalak, mert van ugyan néhány száz akó borom is, de több a pálinka s annak kellemetlen szagja van. Szegény embernek, tudod, nem lehet finnyáskodni. Én tartom az italmérési jogot vagy tiz faluban s ha nem akarom, hogy veszítsék rajta, magamnak kell kezelnem az italt.

— Palkó pajtás — mondá a miniszteri tanácsos, midőn bevégezve a szemlét, leültek ketten egy költséges vasorához, — hiszen te dús gazdag ember vagy!

— Annak épen nem mondhatom magamat, csupán hogy istennek hála, van mit apritanom a tejbe. Nem is tudnám, mit tegyek, ha ifjabb koromban meg nem fogtam volna az életet, mert a gyerekek nevelése rémitő sokba kerül. Egyik fiam Svájcban van mérnöki tudományokat tanulni; a másikat Bécsbe küldöttem, mert hiresebbnek tartják az ottani orvosi facultást a pestinél; a legnagyobbikat öt esztendeig tartottam jogon Pesten, roppant pénzembe került, még sem tett vizsgát. Kénytelen voltam egy kis gazdaságot rendezni be neki, s lakást építeni a szomszéd faluban. Leányom még mindig a nevelésben van, mert

az anyja meghalt s ezen a vidéken nem is találna magához illő társaságot.

— Barátom, hiszen te boldog ember vagy, hogy ily fényesen tudtál gondoskodni gyermekeidről — kiáltá a miniszteri tanácsos. — Az enyémeik bizony szegény sorsban élnek. Jó, hogy nevelést adhattam nekik. Most már küzdenek ők is, a miként én küzdöttem; éljenek meg saját emberségükből.

— Hogyan! Hát kitagadod őket vagyonodból? — kérdező tettetett bámulással a jegyző.

— Vagyonomból, pajtás? Nincs nekem vagyonom semmi. Jó, hogy háztartásom terhét megbirja a fizetés.

— Akkor hát fényes házat vittél; nagy urakat szoktál vendégelni. Bizony sok elmegy az affélére.

— Távolság legyen még a gondolatja is! Rég emelném már a koldusbotot, ha vendégeskedni szoktam volna. Államhivatalnok fizetéséből affélére nem telik. Jó, ha állásához mért illedelmes háztartást folytathat az ember.

— Hát hiszen nem is a fizetésről van szó; de annyi nagy befolyásu álláson keresztül, a melyeket te viseltél, csak félre tehet az ember néhány pesti palotát.

— Bizony nem tettem én félre egy kunyhót sem, s nem is tudom, hogy becsülettel mikép lehetne. De hiszen kétségtelen, hogy te sem ötszáz forintos fizetésedből gazdagodtál meg, hanem öröklés vagy házasság, vagy épen a lotteria...

A jegyzőnek gögös melle megfeszült. Elérkezett a visszatorlás percze.

— Ne vedd rossz néven, méltóságos barátom — felelé gúnyosan — ha kimondom, hogy élnetetlen voltál teljes életedben s az vagy ma is. A mi engem illet, bizony nem örököltem én; a feleségem is csak olyan koldus volt, mint magam; a lotterián sem nyertem soha; hanem hát észszel élük a világot s akármily helyzetbe jő az ember, fel kell használni annak előnyeit. Hejh, ha én lehettem volna miniszteri tanácsossá!

— Elösmerem — mondá a miniszteri tanácsos, — hogy rám vonatkozólag igazad van; de kíváncsivá teszsz azokra a módokra és eszközökre, a melyekkel helyzetemben ily vagyont lehetett szerezni.

A jegyzőt tovább hajtotta a gög s megoldotta nyelvét a pompás somlyai bor is: magyarázni kezdett.

— Egy szóval fejteni meg titkát az ilyenek nem lehet — mondá — egy szóval csak annyit mondhatok, hogy fel kell használni minden alkalmat. Néhány példából jobban megérted.

— Bejön, például, az ostoba tót, vagy oláh; rimánkodik, hogy eszközöljem ki katonaköteles fiának a házasági engedélyt. Megirom a kérelmet két forintért is, de ha ő kétszázat akar adni, azt is elfogadom. Önkényt adja; mért ne fogadnám el?

— Egy kérelemért kétszáz forint! Honnan telik ilyen bőkezűség a nyomorú föld népétől?

— Hja, pajtás, maga hasznáért adja az, nem úri tempóból. Mert lásd, a két forintos kérelmezőnek kérését még mindig elutasították, a két százasért mindig teljesítették. Nagy különbség van kérés és kérés s azoknak felszerelése közt. Ti oda fent a miniszteriumnál aktákból dolgoztok; az aktákat pedig mi csináljuk itt az isten háta megett.

Hm! bámula a miniszteri tanácsos és nemes homloka redőkbe vonult. De a jegyző beléjött és mondta tovább.

— Azt nem is kell említenem — folytató — mikép szabadul meg sok szép legény a katonaságtól; az nagyon egyszeri dolog. Személyesen nem ismeri sem az alispán, sem a sorozó orvos, sem az ezredes. Én meg miért áruljam el, ha megérdemli a kiméletet, hogy nem személyesen állott elé, hanem egy nyavalyást, a kibe háltni jár a lélek, küldött be a maga neve alatt. Három esztendő alatt, a mig oda kellett volna lennie, többet kiszerezhet, mint az a pár ökör ára, a mibe neki az elnézés került.

— Ez nagyon érdekes — kiálta fel a miniszteri tanácsos — de hát ilyen mód több is van-e még?

— Minden lépten, nyomon, kedves barátom; csak észre kell venni és felhasználni. Például adót hajtok fel az erdőn lakó pásztoroktól. Nem tud fizetni s el kellene adatnom egyik tehenét. Menyre-földre kér, hogy tegyem ki helyette az 5 forintot. Kiteszem s nem is kívánok egyebet, csupán azt a borjut, a melyik még meg sem született. Ugy-e, hogy jót tettem vele? . . . Igen, de magammal is, mert a

borjut három vagy négy esztendő múlva viszem haza, a mikor 150 forintot ér.

— Hiszen ez csupa elmésség! — jegyezte meg a miniszteri tanácsos.

— Egyszerű dolgok biz ezek — folytató a jegyző. — Mi nagy tudomány kell hozzá, hogy a parasztnak 10 forintot adjon az ember kölcsön télen, mikor nagyon rá van szorulva. Azért ő szívesen teszen tavaszon, nyáron és őszön át heti két-két napszámot. Oszire borjuból vagy disznóból a 10 frt is kikerül. Aztán a sok árverezés! Igazán önként ajánlkezik minden. Nem vagyok én pap, nem is érek én rá, hogy a részegest vagy tunyát jobb utra térítsem. Ha dőbra ütök a házát és földjét, törvényesen veszem meg, nem lopom. Bolond volnék, ha többet adnék érte, mint a mennyin megvehetem. Szabadkézből megérne talán 5 – 600 forintot. Törvényesen megveszem tizenötért, huszért. Észre sem veszi az ember, mikor fel van szaporodva a vagyona. Mondják, hogy másfelé szokás az adót, rovatokat kétszer-háromszor is felhajtani. A buta nép nem ért az ellenőrzéshez. Ilyenekre nem szorulok. Legfeljebb annyi ha esik, hogy a kirovánál nem sokat bibelődöm a tört számokkal, mért hát el is felejtettem, de nem is érne rá az ember. Elég nekem, a mit törvényesen és igazságosan szerezhettek. Ha tiz legényt vezetek be például a sorozásra s mindenik megfizeti 10 forintnyi költségeimet, hát evvel ők tartoznak, nekem pedig megmarad a magamé. Vagy, ha...

— Elég lesz már — mondá a miniszteri tanácsos; — Igazán tanulságos előadást tartottál. Hanem késő az idő; feküdjünk le. Be vallom magam is, a mit az elébb mondtál: hogy élhetetlen vagyok. Neked pedig azt mondanám, ha nem volnék vendéged s nem bizalmas őszinteséggel tártad volna fel előttem fogásaidat: no tudod, ha más emberről, nem az én régi tanulóársamról és előkelő megvendéglőmről volna szó, azt mondanám, hogy kiméletet nem érdemlő nyomorult, a ki ily módon szerzi vagyionát. Ha ifjabb és hatalmasabb volnék, fogadást tennék arra is, hogy kiirtok minden ilyest az országból, mert az ilyenek töltik el a nép lelkét véghetetlen gyűlölettel s hajtják egykor talán a forradalomba. Most azonban köszönöm szíves-

ségedet s arra kérlek, hogy kísértess vissza a koresmába. Mégis jobb lesz ott aludnom a bizottság többi tagjával!

— A nyomorult! — morgá fogai közt Mesterfy az utcán is, a mint egy lámpásos ember nyomain kerülgette a sárt a kocsmá felé.

Képzőművészetünk.

Irla: P. Szathmáry Károly.

Nemzeti előhaladásunk tényezői között egyetlen egy sincs, mely oly örvendetes és nagy reményekre jogosító lenne, mint azon valódi sikereken épült jelenség, mely képzőművészetünk rohamos előhaladását bizonyítja.

A velünk, magyarokkal nem rokonszenvező német tudományos világ még e század elején úgy beszélt rólunk, mint barbár népről, mely semmi teremtő műveletre nem képes; még most is vannak öpfos tudósok, kik az összes ural-altáji fajoktól még a költői és zeneképességet is el akarnák vitatni oly korban, midőn az ő költészetük magát a költőkirályok, a Göthe-Schiller-féle korszakban kimerítve, csak epigónokat növel, míg mi nekünk Vörösmartynk után Petőfink és Aranyunk, Jókaink születik, kiknek művei a félvilágot számunkra nyerik meg s mikor a magyar zene, cigányaink hurjain a félvilágot hódítva járja be.

Azonban míg nyelvünk és költészetünk haladása fölött rokonszenves szemlélőnek nem lehetett kétsége; annál kevesebb jele mutatkozott annak, hogy nemzetünk a képzőművészet terén productióképes legyen. Csaknem meseszerűnek tünt fel, midőn a múlt századból két jeles magyar festőről Mányokyról és Kucezkyról hallottunk, vagy olvastunk. (1666—1740.)

Végre a harmincas években feltűnt Markó Károly gyönyörű napsugaras tájképeivel, melyeknek idylli csoportjai és végtelen finomsággal kidolgozott növényzete fölött az olasz ég alj verőfénye lebegett. Örültünk neki, még inkább hírének és szaporodó műveinek, melyek kelendőségnek örvendettek; de nem mertük egészen magunkénak vallani — mint például Barabás Miklóst, ki az arcképfestés művészetét nagy tehetséggel és munkaerővel benn a hazában